

vosstanovleniyu [Recommendations for ensuring the reliability and durability of reinforced concrete structures of industrial buildings and structures during their reconstruction and restoration]. Moscow: Stroyizdat.

2. Otchet po nauchno-ysledovatel'skoi rabote po obsledovaniyu y razrabotke rekomendatsyi po rekonstruktsyy pokrytiya yz modul'ia tipa «Kyslovodsk» nad blokom vspomogatel'nykh tsekhov zavoda «Elektron» v h. Mukachevo. kh/d №2195, Lvovskiy tsentr NTTM «Enerhiya» [Report on the research work on the survey and development of recommendations for the reconstruction of the coating from the module of the "Kislovodsk" type over the block of auxiliary shops of the "Electron" plant in the city of Mukachevo. x/d No. 2195, Lviv center of NTTM "Energy"]. 1990. Lviv.

3. TsNYYPromzdaniy. 1988. Rekomendatsyy po opredeleniyu tekhnicheskogo sostoianiya ohrzhdaishchikh konstruktsiy pry rekonstruktsyy promzdaniy [Recommendations for determining the technical condition of enclosing structures during the reconstruction of industrial buildings]. Moscow.

4. TsNYYPromzdaniy. 1989. Rekomendatsyy po otsenke nadezhnosti stroytel'nykh konstruktsiy po vneshnym pryznakam [Recommendations for assessing the reliability of building structures by external signs]. Moscow.

5. Metodyka obsledovaniya y proektyrovaniya osnovaniy y fundamentov pry kapytalnom remonte, rekonstruktsyy y nadstroike zdaniy [Methodology for surveying and designing bases and foundations during major repairs, reconstruction and superstructure of buildings]. 1985. Moscow: Stroyizdat.

6. NDIBV, trest Ukrmontazhorhbud Minmontazhspets. robit URSR. 1970. Dopusky pry vedenni budivelno-montazhnykh i spetsialnykh robit [Permits during construction and assembly and special works]. Kyiv: Builder.

7. TsNYYPromzdaniy. 1989. Rekomendatsyy po otsenke nadezhnosti stroytel'nykh konstruktsiy po vneshnym pryznakam [Recommendations for assessing the reliability of building structures by external signs]. Moscow.

8. Rekomendatsyy po otsenke sostoianiya y usyleniyu stroytel'nykh konstruktsiy promyshlennyykh zdaniy y sooruzheniy NYYSK [Recommendations for assessing the state and strengthening of building structures of industrial buildings and structures of NIISK]. 1989. Moscow: Stroyizdat.

УДК 37.091.2(4/9):37.091.3:911(045)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

П'ятка Н.С., Лужанська Т.Ю., Ільтьо Г.Ф., Зеленська Л. І.

CURRENT TENDENCIES IN TEACHING GEOGRAPHICAL DISCIPLINES

Р'іатка Nataliia, Luzhanska Tetiana, Ilto Halyna, Zelenska Liubov

Зміни в освітньому та культурному середовищі нашого суспільства вимагають від сучасного викладача по-новому розуміти природу сучасного суспільства. Перспективу географічної освіти вбачають у її інтеграції з екологічною, економічною, соціологічною, культурологічною освітою та запровадженням компетентнісного підходу до навчання. Така освіта озброює не просто знаннями про різні місця, регіони, спільноти, ресурси, природне й соціальне середовище, але допомагає розуміти взаємодію суспільства з природним середовищем.

Ключові слова: інноваційні технології; інтерактивних технологій; гейміфікація; подієва освіта; скрайбінг; глобалізаційні процеси.

Changes in the educational and cultural environment of our society require the teacher and teacher of geography to understand the nature of modern society in a new way, therefore the perspective of school geographic education is seen in its integration with ecological, economic, sociological, cultural education and the introduction of a competence-based approach to learning. Geography education equips students not only with knowledge about different places, regions, communities, resources, natural and social environment, but also with a deep understanding of society's interaction with the natural environment.

Keywords: *innovative technologies; interactive technologies; gamification; event education; scribing; globalization processes.*

Розвиток нашого суспільства вимагає формування нового покоління фахівців, яке мислить по-інноваційному. Демократичне спрямування навчання дає можливість підготуватися до існування в швидкоплинно змінюваних умовах соціокультурного життя і професійної діяльності. Значна увага приділяється розвитку особистості, її комунікативних здібностей, прийняття рішень, критичності та культури мислення, розвитку соціальних навичок.

Географія як наука за своїм змістом є комплексною та інтегративною наукою, завдяки їй відбувається перетворення знань про природу і людство на планеті Земля у єдину наукову географічну картину світу. Вивчення географії спрямовано на розвиток особистості, що допомагає адекватно реагувати на зміни, що відбуваються навколо, а географічне мислення стає частиною суспільної свідомості. Сьогодні постає питання методичної майстерності викладача, його здатності творчо підходити до організації навчального процесу, здійснювати перехід від школи пам'яті до школи мислення і діяльності.

У численних вітчизняних дослідженнях окреслено широке коло актуальних питань сучасного етапу трансформації географічної освіти, зокрема на таких проблемах, як: впровадження компетентнісного підходу й розроблення відповідних методичних матеріалів з предметної географічної компетентності; формування змісту географічної освіти; оптимізація процесу географічної освіти через виявлення й подолання «проблемних полів».

Географія містить як фізико-географічну, так і соціально-географічну складові, а також пропонує особливі наукові інструменти для моделювання і прогнозування

розвитку як окремих територій, так і всієї географічної оболонки, є базовим світоглядним навчальним предметом. Оволодіння географічними знаннями, уміннями та компетенціями дає змогу зорієнтуватися у складних глобалізаційних процесах, убезпечити суспільство від невиважених кроків. [7, с. 6].

Сучасна методика викладання науки допомагає вивчати цілісне, комплексне уявлення про Землю формувати дослідницькі уміння, опанувати доступні способи пізнання явищ природи та суспільного життя; використовувати різні джерела географічної інформації; вивчати і пояснювати основні географічні поняття, закономірності розвитку природних і суспільних процесів та явищ, взаємозв'язки між природними компонентами, населенням і господарством різних територій світу й України; усвідомлювати наслідки природокористування та зміни навколишнього середовища; виховувати екологічну культуру, національну свідомість, толерантне ставлення до інших народів, повагу до природних і культурних цінностей різних регіонів і країн світу; виховувати активну громадянську позицію та патріотичне ставлення до пізнання природи свого краю й України в цілому; створювати умови для самовираження та самореалізації.

Географія є джерелом нової географічної інформації, здобуті знання і вміння допомагають орієнтуватися у просторово-часових реаліях. В Концепції нової української школи, « ... у 2020 році найбільш затребуваними на ринку праці будуть вміння навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі» [1, с. 6].

Інноваційні технології – це цілеспрямований системний набір прийомів і засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання від визначення мети до одержання результатів. Інновації виникають в результаті спроб вирішити традиційну проблему новим способом, народжується нова якість, яка несе новаторський сенс. Це дає підставу стверджувати, що інноваційний процес – це вмотивований, цілеспрямований свідомий процес створення, освоєння, використання та поширення сучасних ідей (теорій, методик, технологій

тощо). Інновації – це нововведення у змісті, методах, прийомах і формах навчання. Тому, щоб розв'язати завдання перетворення студента з об'єкта педагогічного впливу в суб'єкт навчання, необхідно використовувати інноваційні методи навчання.

Інноваційні методики викладання і навчання є полікомпонентними, оскільки об'єднують нові й ефективні способи освітнього процесу: здобуття, передачі, а також продукування знань. Вони сприяють інтенсифікації та модернізації навчання, розвивають творчий підхід і особистісний потенціал здобувачів вищої освіти [5-29].

Інтерактивне навчання, інформаційно-телекомунікаційні технології (мультимедіа), творчі завдання, нестандартні лекції, заняття, дискусії, ігри тощо. Це процес створення, поширення й використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які до цього розв'язувались по-іншому.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ): мультимедійних презентацій, інтерактивних дошок, електронних словників і довідників, енциклопедій, аудіо-, відео- техніки, Інтернет-ресурсів забезпечить підвищення якості освіти, удосконалить навчально-виховний процес.

Сучасні новітні технології добре пристосовані до умов навчального процесу, сприяють активізації, забезпечують не лише успішне засвоєння навчального матеріалу, а й інтелектуальний і моральний розвиток, їх самостійність, комунікабельність». До найбільш сучасних освітніх технологій можна віднести

МООС (англ. Massive open online course) – масові відкриті онлайн курси, які дають можливість слухати лекції викладачів світового рівня і отримувати за ці курси дипломи.

MOSC – масове відкрите соціальне навчання, мережеве колегіальне навчання, завдяки якому можна отримати доступну якісну освіту.

До сучасних систем навчання можна віднести метод перевернуте навчання, при якому вся теоретична частина теми вивчається вдома, а на занятті учасники освітнього процесу розбирають завдання і вправи з цієї теми (лекційний матеріал

вивчається самостійно вдома, а самостійне вивчення тем програмового матеріалу – в аудиторії).

Принцип BYOD (Bring your own devices) – активно використовують ноутбуки, планшети, смартфони.

Динамічне оцінювання – це оцінювання, яке проходить не за одиничні завдання, а за прогрес у вивченні предмета загалом.

Подієва освіта допомагає мотивувати навчання під час освітніх фестивалів, свят, екскурсій. Можна використовувати інтерактивні сервіси з географії, які допомагають урізноманітнювати навчальний процес:

World Countries Quiz – вікторини для закріплення;

360 cities.net – колекція інтерактивних сферичних панорам світу, де можна здійснювати прогулянки вулицями найпопулярніших міст;

Google Maps та Street View до Arts&Culture – можливість закріплення матеріалу з багатьох тем;

Ethermap – використовується для створення онлайн-карт.

Атлас пазлів – колекцій пазлів є онлайн-картою континенту або країни.

Інтерактивні завдання (портал Національного географічного товариства) - карти, з допомогою яких можна здійснювати віртуальні мандрівки.

Розділ Eatthpulse знайомить з проблемами населення.

Гейміфікація (Ігрофікація) – одна з потужних освітніх технологій. Зміст полягає у виокремленні з гри ігрових аспектів і застосуванні їх в неігровому контексті: наприклад, перетворити на гру знаходження об'єктів за топографічною картою своєї місцевості; вивчати країни та їх столиці за допомогою електронної гри [4].

Змішане навчання (blended learning гібридне) – це поєднання навчання за комп'ютером і спілкування з учителем. Навчання проводиться з використанням певної програми на комп'ютері, яка дає можливість визначити рівень підготовки.

Використання комп'ютера дозволяє значно активізувати пізнавальну діяльність учасників освітнього процесу, звільняє викладача від процедури

контролю якості знань шляхом перевірки великої кількості письмових робіт. вивільняється час для творчої діяльності.

Використовувати комп'ютер можна з метою: демонстрування і розкриття особливостей та закономірностей розвитку географічних явищ; показу певної території, її комплексної характеристики і виділення характерних особливостей; демонстрування різних схем, карт, графіків, таблиць тощо; контролю знань, умінь і навичок; проведення географічних ігор.

Ефективним використання можливостей комп'ютерів може бути при вивченні фізичної будови природних об'єктів та процесів. Доцільно застосовувати їх у процесі вивчення природних явищ, які мають звукове відображення і цей звук значною мірою виражає їхню внутрішню сутність. Комп'ютерні програми з географії відрізняються за дидактичними цілями: навчаючі програм; програми-тренажери; контролюючі програми; імітаційно моделюючі програми; дидактичні ігри, тощо.

Сучасні комп'ютерні технології дають можливість активізувати самостійну діяльність [2, с. 3].

Система управління навчальним процесом (LMS) дає змогу створювати навчальні матеріали й викладати їх в Інтернеті без використання мови програмування, а також можливість брати участь в інтерактивних процесах, в обговоренні, у відео конференціях та дискусійних форумах тощо.

«Хмарне» навчання. Хмара – це оригінальна ідея, що дає можливість групі комп'ютерів, поєднаних у мережу, зазвичай через Інтернет, працювати як один. Хмарна освіта використовує винахід безстрокової, універсально доступної, такої, що може розширюватися, комп'ютерної мережі і застосовує його для електронної освіти – від онлайн-класів до маленьких навчальних модулів.

Скрайбінг – новітня техніка презентації (від англійського «scribe» – накидати ескізи або малюнки); мова виступаючого ілюструється «на льоту» малюнками фломастером на білій дошці (або аркуші паперу); виходить ніби «ефект паралельного проходження», коли ми й чуємо і бачимо приблизно одне і те

ж, при цьому графічний ряд фіксується на ключових моментах аудіо ряду.

Кейс-метод – яскравий приклад інтерактивних технологій, відомий у вітчизняній освіті як метод активного проблемно-ситуаційного аналізу, заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних завдань. Акцент робиться на самостійному навчанні на основі колективних зусиль.

Застосування інтерактивного навчання на створює творчу атмосферу. Вільна форма спілкування сприяє меншій стомлюваності, підвищує працездатність, виховує навички взаємоконтролю, самоконтролю, готує до практичної трудової діяльності.

Використання інтерактивних методів навчання при вивченні географічних дисциплін обумовлено модернізацією освіти, де одним з освітніх напрямків є якість знань, пов'язана з підвищенням ефективності навчання. Різноманітні методи навчання спонукають до прояву мотиваційної і пізнавальної активності, сприяють емоційній комфортності у навчально-виховному процесі.

Список використаних джерел

1. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України / Ю. В. Бистрова // Право та інноваційне суспільство. – 2015. – №1(4). – С. 27–33.
2. Вішнікіна Л. П. Навчальні технології як основа творчої діяльності вчителя / Л. П. Вішнікіна // Впровадження сучасних технологій навчання географії у шкільній, вищій, післядипломній освіті: матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару. – Полтава: ПОІППО, 2006. – С. 3.
3. Інноваційна діяльність педагога: від теорії до успіху: інформаційно-методичний збірник / упорядник Г. О. Сиротенко. – Полтава: ПОІППО, 2006. – 124 с.
4. Інноваційні підходи до формування змісту географічної освіти в школі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21485/1/22-26.pdf>.
5. Концепція нової української школи: проект для обговорення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch2016/konczepczyia.html>.
6. Клепко С. Шляхи вдосконалення досліджень в світі / С. Клепко // Управління освітою. – 2004. – № 10-11. – С. 2–3.
7. Концепція географічної освіти в основній школі: проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://undip.org.ua/structure/laboratory/geogr_ekon/proekt_konc_geogr_osv.pdf.

References

1. Bystrova, Yu. V. 2015. Innovatsiini metody navchannia u vyshchii shkoli Ukrainy [Innovative teaching methods in higher education of Ukraine]. *Law and innovative society*, 1(4), pp. 27–33.
2. Vishnikina, L. P. 2006. Navchalni tekhnolohii yak osnova tvorchoi diialnosti vchytelia [Educational technologies as the basis of the teacher's creative activity]. *Implementation of modern geography teaching technologies in school, higher, post-graduate education: All-Ukrainian scientific and practical seminar*. Poltava: POIPPO.
3. Syrotenko, H. O. comp., 2006. *Innovatsiina diialnist pedahoha: vid teorii do uspikhu [Innovative activity of a teacher: from theory to success]*. Poltava: POIPPO.
4. Innovatsiini pidkhody do formuvannia zmistu heohrafichnoi osvity v shkoli [Innovative approaches to

the formation of the content of geographic education at school]. Available at: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21485/1/22-26.pdf>.

5. Kontsepsiia novoi ukrainskoi shkoly: proekt dlia obhovorennia [The concept of a new Ukrainian school: a project for discussion]. Available at: <https://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch2016/konczepczya.html>.

6. Klepko, S. 2004. Shliakhy vdoskonalennia doslidzhen v sviti [Ways to improve research in the world]. *Management of education*, 10-11, pp. 2–3.

7. Kontsepsiia heohrafichnoi osvity v osnovnii shkoli: proekt [The concept of geographic education in primary school: project]. Available at: http://undip.org.ua/structure/laboratory/geogr_ekon/proekt_konc_geogr_osv.pdf.

УДК 373.015.31:005.336.2:502/504-043.83:39(045)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ НАРОДОЗНАВСТВА

Тягур А. В., Ісак Т. В.

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF NATURAL SCIENCE COMPETENCE BY MEANS OF ETHNOGRAPHY

Tiahur Alla, Isak Tetiana

У статті розглянуто проблему впровадження компонентів народознавства з дотриманням педагогічних умов у процесі вивчення тем природничої освітньої галузі курсу «Я досліджую світ». Авторами зосереджено увагу на описі педагогічних умов, дотримання яких сприятиме ефективному формуванню природознавчої компетентності у здобувачів початкової освіти: у процесі добору народознавчого матеріалу необхідно дотримуватись критеріїв доступності, багатофункціональності, емоційної насиченості та особистісної значущості його для учнів; використання народознавчого матеріалу у освітньому процесі має здійснюватися систематично та цілеспрямовано; під час розробки методики використання народознавчого матеріалу слід дотримуватись принципу природовідповідності, враховувати специфіку змісту кожної освітньої галузі і спиратися на пізнавальну активність учнів.

Ключові слова: природнича освітня галузь, компоненти народознавства, здобувачі початкової освіти, педагогічні умови.

The article deals with the problem of introducing components of ethnography in compliance with pedagogical conditions in the process of studying topics in the natural field of education of the course “I Explore the World”. The authors focus on the description of pedagogical conditions, the observance of which will contribute applicants of primary education to the effective formation of natural science competence: in the process of selecting ethnographic material the criteria of accessibility, multifunctionality, emotional intensity, and personal significance for applicants should be met; the use of ethnography material in the educational process should be carried out systematically and purposefully; while developing a methodology for using ethnography material, one should adhere to the principle of natural correspondence, take into account the specifics of the content of each educational area and rely on the cognitive activity of the applicants.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>